

OMAVALITSUSTE TOETUS LASTEGA PEREDELE
2004-2005

Mare Ainsaar, Kadri Soo

Tartu Ülikool
Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakond
2006

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. LASTEPÄEVAHOID	5
1.1. PÄEVAHOIU ERINEVAD VORMID	5
1.2. LASTEPÄEVAHOIU MAKSUMUS	7
1.3. KOHALIKU OMAVALITSUSE POOLT MAKSTAV OSA	8
1.4. LAPSEVANEMA POOLT MAKSTAV OSA	9
2. ÜLDHARIDUS JA HUVIHARIDUS.....	14
2.1 KOOLID JA MUUD HARIDUSASUTUSED	15
2.2 HUVIHARIDUS JA VABA AEG.....	18
3. KOHALIKUD TOETUSED LASTELE JA PEREDELE	21
3.1 LASTEGA SEOTUD TOETUSED	24
3.2 KOOLITOETUSED	25
3.3 TERVISETOETUSED	26
3.4 MUUD TOETUSED	26
3.5 PERETOETUSTE SÖLTUMINE SÜNNIJÄRJEKORRAST NING PERE MAJANDUSLIKUST OLUKORRAST	27
4. VANEMLIKU HOOLITSUSETA LAPSED KOHALIKUS OMAVALITSUSES.....	29
5. OMAVALITSUSTE TOETUS LASTEGA PEREDELE JA LASTELE	31
KOKKUVÕTE	34

SISSEJUHATUS

Käesolev uurimus käsitleb omavalitsuste toetust lastele ja lastega peredele. Uurimuse eesmärk on anda ülevaade omavalitsuste toetusest lastepäevahoiule, koolidele, huviharidusele ja peredele. Tähelepanu keskpunktiks on kohaliku omavalitsuse poolt lastele ja lastega peredele ette nähtud rahalised vahendid. Sarnast uurimust teostatakse Eestis juba viiendat aastat rahvastikuministri büroo toetusel ja Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakonna poolt läbi viiduna. Kui neljal esimesel aastal viidi uurimus läbi iga eelneva aasta kohta, siis aastal 2005 tekkis järjepidevusse tühik. Seda tühikut on püütud täita selle uuringuga. Nimelt küsiti seekord nii 2004. kui 2005. aasta kohta. Kahe aasta käsitlemine muutis kogu uuringu mahukamaks ning meie partneritele töörohkemaks. Seepärast oleme eriti tänulik siiski neile omavalitsustele, kes oma andmed meile edastasid. Kokku võib seitsme aasta jooksul teostatud uurimust käsitleda ka kui kohaliku omavalitsuse tasandi perepoliitika monitooringut. Varasemate uuringute tulemused on kõigile eestimaalastele kättesaadavad ajakirja "Sotsiaaltöö" võrguväljaandes www.sm.ee ja rahvastikuministri büroo kodulehel www.rahvastikuminister.ee.

Uurimuse andmed võimaldavad pöörata avalikku ja poliitilist tähelepanu omavalitsuste tegevustele laste ja perede elu parandamisel ning pikemas perspektiivis motiveerida omavalitsusi enam panustama lastega seotud valdkondadesse. Kuna tegemist on omavalitsuse tasandi monitooringuga, siis jäid teadlikult vaatluse alt välja kõik toetused ja muud meetmed, mis olid finantseeritud keskvalitsuse poolt.

Uurimuse teostamiseks kasutati ankeetküsitlust. Ankeet saadeti kõigisse omavalitsustesse posti teel 2006. aasta veebruaris. Küsimustik sisaldas seekord kokku 47 küsimust ning oli jaotatud neljaks osaks (lastepäevahoid, laste huviharidus ja vaba aeg, koolid, muud toetused kohalikust eelarvest lastega peredele).

Lastepäevahoiu puhul uuriti eelkõige teenuse maksumust ning selle kujunemise tagamaid. Koolide puhul fikseeriti omavalitsuste kulud koolivõrgule. Omavalitsuse peretoetuste puhul vaadeldi kohalikust eelarvest makstavate toetuste olemasolu, suurust ning saajate arvu. Taustinformatsiooniks kasutati ametkondlikke andmebaase (rahvastik ja 0-18aastaste laste arv kogu rahvastikust – Eesti Statistikaamet, omavalitsuste kõigi vahendite keskmine summa elaniku kohta, keskmine toimetulekutoetuse suurus inimese kohta – sotsiaalministeerium).

2006. aasta maiks olid ankeedile vastuse saatnud kõik Eesti omavalitsused va Saue linn. Kuna mitmed omavalitsused ühinesid uuringus huvi pakkunud perioodi jooksu (2004-2006), käsitletakse neid selles aruandes 2005. aasta haldusjaotuse alusel. Kokku on andmebaasis 232 üksuse andmed.

Uurimisrühm tänab Rahvastikuministri bürood ja statistikaameti regionaalarengu andmebaasi abi eest uurimuse läbiviimisel, kõiki kohaliku omavalitsuse töötajaid, kes aitasid kaasa usaldusväärsete andmete kogumisele.

1. LASTEPÄEVAHOID

Lastepäevahoiu teenuse kättesaadavuse tagamine on olulisemaid töö ja pereelu ühitamise tingimusi. Eestis on suhteliselt hästi arenenud lasteaedade süsteem. Siiski tekivad aeg-ajalt probleemid lastele päevahoiu kohtade kindlustamisega. Jätkuvalt on kaks suuremat probleemi Eestis on päevahoiuteenuse kättesaadavus ja tasu. Viimastel aastatel on Eestis tehtud jõupingutusi päevahoiuteenuse erinevate vormide arendamiseks, kuid üldvastus selle teenuse arendamise eest jääb siiski omavalitsusele.

1.1. Päevahoiu erinevad vormid

Valdavalt on Eesti omavalitsustes oma lasteaed. Seoses omavalitsuste ühinemise ning suuremaks muutumisega, on vähenenud nende omavalitsuste arv, kes ei toetanud oma vahenditest üldse laste päevhoidu. **2004. aastal ei rahastanud kaheksa ja 2005. aastal seitse omavalitsust ise oma territooriumil lastepäevahoidu**, vaid see puudus või teenust osteti teistest omavalitsustest. Kaks valda – Piirisaare, Ruhnu - ei rahastanud üldse lasteaia teenuseid 2004.-2005. aastal mitte mingil moel. Väga tavapärane on lastepäevahoiu teenuse ostmine teistest omavalitsustest. Nii talitas umbes 83% omavalitsustest. Tabel 1 annab ülevaate päevahoiu teenuse liikidest erinevates omavalitsustes.

Tabel 1. Lastepäevahoiu võimalused linnas ja maal 2004. ja 2005.

		On munitsipaal - lasteaed		On eralasteaed		Muu KOV rahastatud päevahoid, mängutuba, hoidjad jne		Ei ole päevahoidu, kuid toetatakse väljaspool KOV käivaid lapsi		Ei ole lasteaeda ja ei toetata		Kokku
		2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	N
Linn	N	33	33	7	7	3	5	0	0	0	0	33
	%	100	100	21	21	9	15	0	0	0	0	
Maa	N	186	188	7	8	18	21	8	5	2	2	199
	%	94	95	3	4	9	11	4	3	0,01	0,0	
											1	
Kokku	N	219	221	14	15	21	26	8	5	2	2	232
	%	94	95	6	6	9	11	3	2	0,01	0,0	100
											1	

Enamuses omavalitsustes on oma kohaliku omavalitsuse lasteaiad: kõigis linnades ja 95% valdades. Kui linnades on eralasteaiad juba päris tavalised, siis maal on nad siiski suhteliselt haruldased (Tabel 1). Ka muud alternatiivset päevahoidu toetatakse linnade poolt mõnevõrra enam kui maal. Nii linnas kui maal ennustas 2005 omavalitsuse rahvastiku arv (suurus) ja alternatiivhoiu võimaluse rahastamist omavalitsuse poolt. Suuremates omavalitsustes oli enam alternatiivhoiu. Linnades ei olnud seost päevahoiu järjekorraga, maal aga küll. Ka pikem järjekord soodustas omavalitsuse toetust päevahoiule.

Tabel 2. Laste arv kokku erinevates kohaliku omavalitsuse poolt finantseeritud lastepäevahoiu vormides 2004 ja 2005.

	2004			2005		
	linn	maa	kokku	linn	maa	kokku
Kohaliku omv	36300	14789	51089	36781	14904	51685
Eralasteaed	634	264	898	712	297	1009
Perepäevahoid	0	30	30	0	35	35
Mängutuba	0	398	398	221	604	825
Laste hoidjad	0	68	68	0	0	0
Perekeskus	18	5	23	20	12	32
Muu	0	33	33	0	56	56
Kokku	36952	15587	52539	37734	15908	53642
Väljaspool						
KOV	846	2250	3096	878	2391	3269

Laste arvu järgi (Tabel 2) on näha trendi mängutubades ja eralasteaedades osalevate laste arvu suurenemisele 2004-2005. Samuti käib järjest enam lapsi väljaspool oma kohalikku omavalitsust lasteaias. Ka tervikuna suurenes 2004-2005 päevahoiust osa saavate laste arv.

42% omavalitsustes oli 2006. aasta jaanuaris järjekorrad. Võrdlus eelmiste aastatega näitab et järjekorrad on võrreldes 2003. aastaga natuke taandumas (Tabel 3). Mõnevõrra tuleb arvestada ka võimalusega, et päevahoiu järjekordade näitajat erinevatel aastatel mõjutab küsitlusmoment ja septembrikuu spetsiifilisus - suve lõppedes otsivad vanemad lapsele kohta. Samas septembrikuu eripära võib mõjutada küll järjekorras olevate laste arvu, eriti suuremates linnades, kuid ei mõjuta probleemsete omavalitsuste hulka. Samuti on viimastel aastatel lasteaias järjekordade kaotamise käigus kasutatud mitmeid võtteid registreerimise reguleerimisel, et formaalselt kaotada järjekordi. Seega võib 2006. aasta tulemusi järjekordade osas lugeda mõnevõrra vähem usaldusväärseks kui varem.

Tabel 3. Lasteaedade järjekorrad linnades ja valdades 2002-2006

	Vald	Linn	Kokku
--	------	------	-------

	%	arv	%	Arv	%	Arv
2002 september	33	67	57	24	37	110
2003 september	43	87	69	27	48	114
2004 september	48	95	69	27	51	122
2006 jaanuar	38	76	63	21	41	97

Küsitlus järjekorras olevate laste vanuse ja laste mitmes kohas järjekorras olemise kohta ei andnud piisavalt usaldusväärseid tulemusi, et neid raportis täpsemalt esitleda.

Uuringu järgi järjekord on kõige suuremaks probleemiks Tallinnas (7300 last), kus see vaatamata linna meetmetele, on isegi süvenev probleem. 7300 lapsest on üle 3aastaseid vaid 105.

1.2. Lastepäevahoiu maksumus

Lastepäevahoiu maksumust ja selle komponente analüüsiti keskmise kuu lõikes. Alljärgnevalt on esitatud kõik tulemused nende omavalitsuste kaupa, kus lastepäevahoiu teenus oli kasutusel. Kogu koha maksumuse hulka on arvatud kõik omavalitsuse poolt tehtud kulutused sellel aastal päevahoiule.

Laste päevahoiu kulude tasumine *teisele omavalitsusele* oli jätkuvalt keskmiselt mõnevõrra odavam omavalitsuse jaoks lapse kohta kui oma lasteaia pidamine (Tabelid 5 ja 6). Kokku maksid teisele omavalitsuse oma laste päevahoiu eest 83% Eesti omavalitsustest. 2004. aastal tasusid omavalitsused keskmiselt 1600 krooni ka 2005. aastal 1800 krooni lapse kohta kuus.

Teistelt omavalitsustelt said 2005. aastal lastepäeva hoiu teenuse raha enamuse (30) Eesti linnadest ja 127 valda. 2005. aastal maksti linnadele laste koha eest keskmiselt 2000 EEK kuus ja valdadele 1800.

Keskmiselt maksis üks lasteaia koht kokku (kogumaksumus) nii vanemate kui omavalitsuse ühisfinantseerimisel 2310 EEK 2004. aastal ja 2688 EEK 2005. aastal. Jätkub lasteaia koha üldine kallinemine.

Samuti olid jätkuvalt tähelepanuväärsed erinevused omavalitsuste vahel. 2005. aastal oli minimaalne laste päevahoiu koha maksumus lapse kohta kuus 973 ja maksimaalne 14119 krooni¹. Lõviosa kuludest moodustasid palgakulud.

Tabel 4. Kulutused lastepäevahoiule lapse kohta kuus 2004 ja 2005

	2004				2005			
	N	Min	Maks	Keskm	N	Min	Maks	Keskm

¹ Tegemist on erakorraliste investeeringutega

Koha kogu maksumus kuus	214	1036	6695	2310	214	1232	14119	2688
Oma KOVs kulutused lapse kohta	214	802	6342	2067	214	973	14119	2498
Sellest toitlustamiseks	214	0	800	178	214	0	990	204
Sellest palgaks	214	402	2619	1315	214	481	3353	1459
Vanema poolt makstav	217	0	580	315	217	0	610	326
Sellest toitlustamiseks	209	43	460	224	209	23	460	234
Sellest kohatasuks	120	20	250	50	109	10	269	52
Sellest õppekuludeks	169	10	240	43	163	10	260	43

2003. aasta tulemused näitasid, et koha kogumaksumus oli suurem seal, kus olid jõukamad inimesed. Samas puudus korrelatsiooni seos päevahoiu kogu maksumuse ja omavalitsuse vahendite vahel elaniku kohta (Ainsaar jt 2004). Nii 2004. kui 2005. aastal puudusid päevahoiu kogumaksumusel ühe lapse kohta seosed rahvastiku ja sotsiaalmajanduslike taustanäitajatega.

1.3. Kohaliku omavalitsuse poolt makstav osa

Keskmiselt on valdade kulutused ühele kohale suuremad kui linnades (Tabel 5 ja 6). Maa ja linna lasteaiakoha üldmaksumuse erinevused on suurenemas. Kui 2003. aastal olid need keskmiselt 40 krooni, siis 2004. aastal 100 EEK ja 2005. aastal 500 EEK (Tabel 5 ja 6). 2005. aastal olid

Tabel 5. Kulutused lastepäevahoiule linnas ja maal keskmiselt ühes omavalitsuses ühe lasteaias käiva lapse kohta kuus (2004)

	Linn				Maa			
	N	Miini- m	Maksim	Keskmine	N	Miini- m	Maksim	Keskmine
Kogu oma päevakoha maksumus	33	1540	5371	2227	181	1036	6695	2326
Oma KOVs kulutused	33	1286	2617	1833	181	802	6342	2110
Sellest toitlustamiseks	33	0	508	119	181	0	800	189
Sellest palgaks	33	402	1790	1301	181	502	2619	1317
Vanema poolt makstav	33	300	578	441	184	0	580	292
Sellest toitlustamiseks	33	150	460	292	184	0	450	213
Sellest kohatasuks	26	50	250	97	95	20	200	41
Sellest õppekuludeks	25	25	240	55	144	10	160	40
Teistele omavalitsustele	31	304	2937	1683	161	110	3683	1605
Teistelt omavalitsustelt	29	703	3509	1862	119	173	17127	1741

Tabel 6. Kulutused lastepäevahoiule linnas ja maal keskmiselt ühes omavalitsuses ühe lasteaias käiva lapse kohta kuus (2005)

	Linn	Maa
--	------	-----

	N	Miini- m	Maksim	Keskmine	N	Miini- m	Maksim	Keskmine
Kogu oma päevakoha maksumus	33	1799	4410	2421	183	1232	14119	2736
Oma KOVs kulutused	33	1532	4039	2120	184	973	14119	2567
Sellest toitlustamiseks	33	0	615	144	184	0	990	214
Sellest palgaks	33	919	2030	1479	184	481	3353	1455
Vanema poolt makstav	33	300	610	463	187	0	580	302
Sellest toitlustamiseks	33	150	460	304	178	23	450	222
Sellest kohatasuks	26	50	269	104	96	10	230	42
Sellest õppekuludeks	26	25	260	58	152	10	170	41
Teistele omavalitsustele	31	439	3159	1783	163	425	4664	1790
Teistelt omavalitsustelt	30	213	6560	2051	127	163	7839	1793

olulised erinevad laste toitlustamise summad (214 krooni lapse kohta maal ja 144 krooni lapse kohta linnas). Ajas on kõik kulutused suurenemas. Üldise tendentsina ilmnes miinimumhindade tõus, samas ajal kui maksimumhinnad on jäänud, võrreldes eelmiste aastate trendidega stabiilsemaks.

2004. ja 2005. aastal oli omavalitsuse poolt makstav osa suurem seal, mis oli ka muidu lapsesõbralikum. Teiste taustatunnustega puudusid seosed. 2005 oli seoses olemas kogu koha maksumusega, ehk siis seal, kus kogu maksumus oli suurem, oli ka omavalitsuse osa suurem.

1.4. Lapsevanema poolt makstav osa

2002. aasta uurimuse tulemused viitasid ajaolule (Ainsaar ja Aidarov 2003), et päevahoiu maksumus vanemate jaoks kujuneb turujõudude toimel. 2003. aastal olid erinevused vanemate poolt makstavas summas ligi kuuekümnekordsed, alates 10 kroonist lapse kohta kuus ja ulatudes 650 kroonini. Keskmine lapsevanema poolt lapse eest makstav summa oli 317 krooni kuus. Sellest enamus, ehk keskmiselt 260 krooni kulus lapse toitlustamiseks. **2003. aasta** analüüs (Ainsaar jt 2005) tõestas, et vanema kõik kulutused lasteaiale olid seotud omavalitsuse tüübi, omavalitsuse suuruse, inimeste sissetulekute taseme, omavalitsuse tulubaasi ja laste osatähtsusega rahvastikust. Vanemad maksid enam omavalitsustes, mis olid jõukamad, kus laste osatähtsus rahvastikust oli väiksem ja inimeste sissetulekud suuremad.

Vanemate osalus lastepäevahoius eksisteerib mitmete maksete näol. 2005. aastal maksid 96% omavalitsustes vanemad lapse toidu eest (4 mitte), 76% õppetasu, 56% kohatasu. Võrreldes

varasemate aastatega on vähenenud nende omavalitsuste arv, kus toit on tasuta. Samuti on toimunud just kõigi tasude miinimumsummade kasv. Maksimumsummad on vähem muutunud.

Jätkeb erinevuste suurenemine lapsevanema osaluse suurusel linnas ja maal. Kui 2003 oli keskmiselt 135 krooni suurem linnades kui maal, siis 2004 oli keskmine vahe 150 ja 2005 160 krooni lapse kohta. 2005. aastal tasusid vanemad linnades 19% lapse lasteaiateenuse kogu maksumuses ja maal keskmiselt 11%. **Vanemate osa päevahoiu tasumisel on võrreldes 2003. aastaga langenud.**

Olulised erinevused olid vanemate poolt makstavates kogusummades linnades ja valdades (Tabel 7). Suurimad rahalised erinevused olid toidu maksumuses vanematele. Kuna paljud maavallad ei võta ka kohatasu, on erinev ka keskmine kohatasu.

Tabel 7. Vanema poolt makstav summa ühe lasteaialapse eest kuus 2004 ja 2005.

	Kokku	% kogu	Toitlustamine		Kohatasuks		Õppekulu	
	EEK	maksumusest	EEK	%	EEK	%	EEK	%
2004								
Linn	441	19,8	292	66,2	97,0	22,0	55,0	12,5
Vald	292	12,6	213	72,9	41,0	14,0	40,0	13,7
Keskmine	315	13,6	224	71,1	50,0	15,9	51,0	16,2
2005								
Linn	463	19,1	304	65,7	104,0	22,5	58,0	12,5
Vald	302	11,0	222	73,5	42,0	13,9	41,0	13,6
Keskmine	326	12,1	224	68,7	49,0	15,0	42,0	12,9

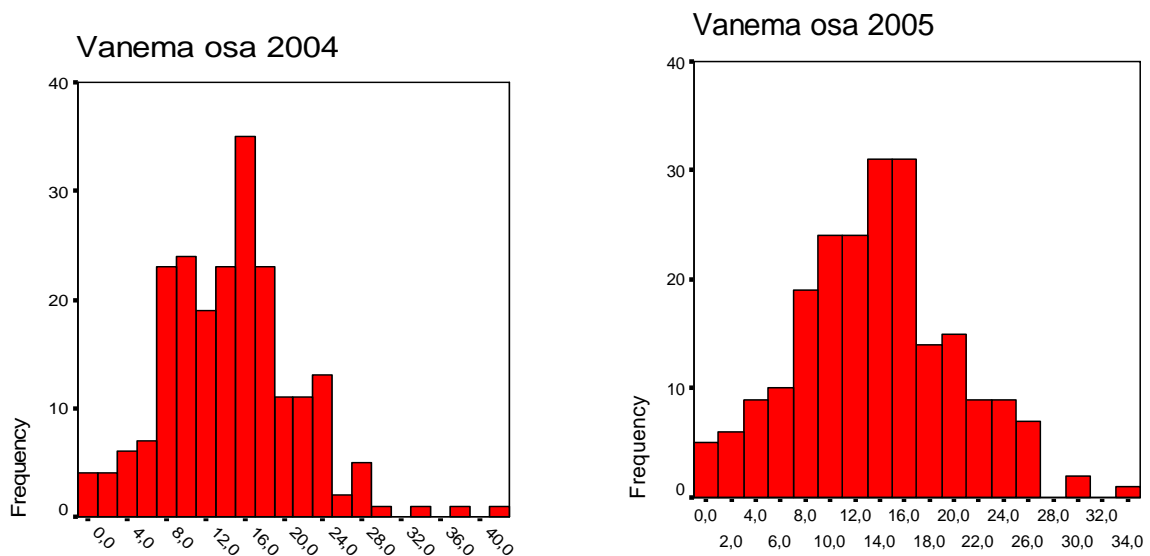
Üldise vanemate suurema osaluse taustal kogu hinna tasumisel linnades, paistabki silma eelkõige kohatasude erinev kasutamine linnas ja maal.

Nii 2003., 2004. kui 2005. aasta analüüs tõestas, et vanema kõik kulutused lasteaiale olid seotud omavalitsuse tüübi, omavalitsuse suuruse, inimeste sissetulekute tasemega. 2003 ja 2004 ilmnes ka seos laste osatähtsusega rahvastikust. Vanemad maksavad enam linnades, omavalitsustes, mille elanikud on jõukamad ja kus laste osatähtsus rahvastikust on väiksem.

Omavalitsuste lapsepäevahoiu sõbralikkuse määramisel on kasutatud selles uurimuses juba tavaks saanud vanemate tasu osa kõigist päevahoiu kulutustest. On eeldatud, et päevahoiu objektiivsed kulud võivad kujuneda mitmete turujõudude toimel. Omavalitsuse osa on päevahoiu kogumaksumuse osa vähendada lapsevanemate jaoks, et teha tööturul osalemise kulud vanematele võimalikult väikeseks.

2004-2005 maksid vanemad, olenevalt omavalitsusest 0-61% kõigist lapse päevahoiu kuludest. Kahes omavalitsuses ei pidanud lapsevanemad päevahoiu eest üldse maksma: Vaivara, Koonga. Valdavalt on vanemate osalus suhteliselt stabiilne, võib aastaga siiski kõikumisi toimuda.

Enamuses omavalitsustes jäi vanemate osalus 8-20% vahele (Joonis 1). Aastaga on vanemate osalus kogu päevahoiu maksumuse tasumisel muutunud suuremaks.

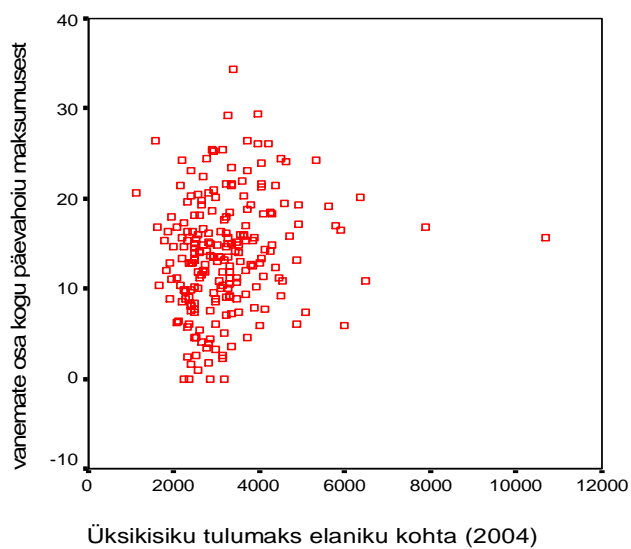
Joonis 1. Lapsevanemate osaluse % kogu päevahoiu kulutuste kandmisel 2004 ja 2005.

2004.-2005 aasta kõige lapsepäevahoiu sõbralikumad omavalitsused olid Vaivara ja Koonga vald.

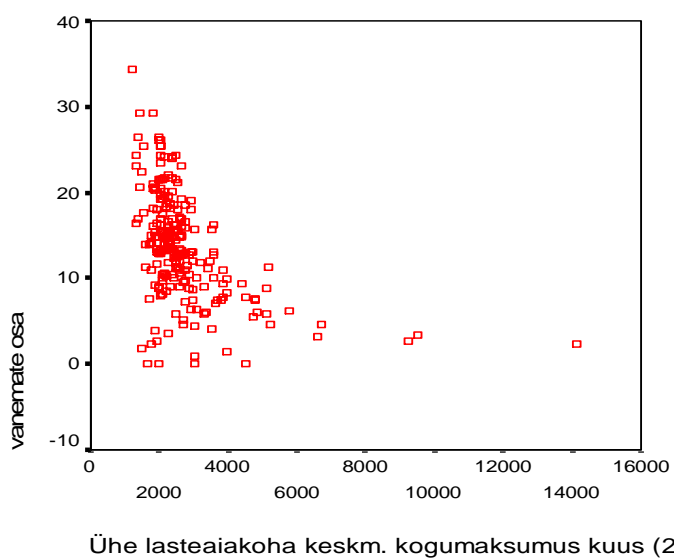
Vanema osal lastepäevahoiu tasu maksmisel on seos kogu koha maksumusega - mida enam maksab kogu päevahoiu koht, seda suhteliselt väiksem on lapsevanemate osa (Joonis 2) . Seos on ka omavalitsuse tüübiga - linnas on vanemate osa suhteliselt suurem - ning sissetulekute tasemega. Nii nagu 2003 on ka 2004 ja 2005 olemas seos, et mida kõrgemad on inimeste sissetulekud, seda suuremat osa kogu päevahoiu maksumusest vanematelt küsitakse. Samuti

on tervikuna kallima kohaga lastepäevahoius keskmiselt väiksem vanemate osa (Joonis 3).

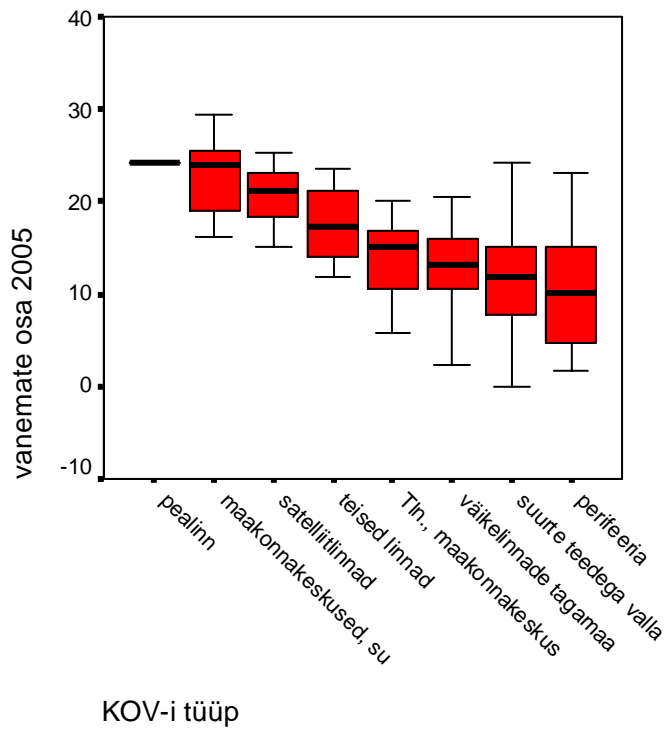
Seos on omavalitsuse tüübi ja vanemate osa vahel (Joonis 4).

Joonis 2. Üksikisiku tulumaks ja vanemate osa päevahoiu tasumisel.

Joonis 3. Lasteaiakoha keskmine maksumus ja vanemate osa kogu päevahoiu teenuse eest tasumisel 2005.

Joonis 4. Kohaliku omavalitsuse tüüp ja vanemate osa (%) päevahoiu kogumaksumuse tasumisel (Joonisel on joontega kujutatud miinimum, maksimum ja keskmist näitajat ning kast kujutab valdava osa rühma varieeruvust).

2. ÜLDHARIDUS JA HUVIHARIDUS

Uurimuses küsiti nii üldhariduskoolide kui huvihariduse rahastamise kohta. Analüüsist jäid välja kutse ja kõrgkoolid. Eraldi fikseeriti kulutused omavalitsuse koolidele, teistele omavalitsustele, kus lapsed õppisid, omavalitsuse poolt doteeritud koolitoidu maksumus ja kulutused koolitranspordile.

Laste huvihariduse ja vaba aja blokis olid eraldi küsimused spordikoolide, muusikakoolide, muude huvikoolide, laste-noortekeskuste, lastelaagrite, mänguväljakute ning vabaihenduste rahastamise kohta. Lisaks paluti omavalitsustel lisada kõik õpingute, laste vaba aja sisustamise või huviharidusega seotud tegevused, mida polnud ankeedis märgitud, kuid mida omavalitsus rahastas.

Kulutused üldharidusele ja huviharidusele jagati omavalitsuste võrdlemisel kõigi 7-18 aastaste laste arvuga samal territooriumil.

Uuringust selgus, et kõik Eesti omavalitsused tegid investeeeringuid kooliharidusse ja sellega seonduvasse 2004 ja 2005. aastal. Enamuses omavalitsustes toetati ka laste huvitegevust. Ainult 3 omavalitsust 2004 aastal ja 4 omavalitsust 2005 aastal ei toetanud mingil viisil laste huvitegevust väljaspool üldhariduskooli.

Tabel 8. Huvihariduse ja üldkooli kulutused 7-18 aastase lapse kohta maal ja linnas 2003-2005 (keskmine, ainult KOV kulud)

	Maa	Linn	Eesti
2003			
Huviharidus	720	2000	930
Üldharidus	10110	7540	9690
Kokku	10830	9540	10630
2004			
Huviharidus	1201	2495	1523
Üldharidus	20958	19057	9135
Kokku	22159	21552	10658
2005			
Huviharidus	1505	2978	1849
Üldharidus	20734	18507	8152
Kokku	22239	21485	10001

Kuna üld- ja huviharidus võivad kohati täiendada teineteist, vaatleme siinkohal neid koos.

Tabelis 8 on üldhariduse summade seas ka teistele omavalitustele makstav raha, koolitoit, koolitransport jms. Keskmiselt kulus ühe 7-18aastase noore üld- ja huvihariduse peale kokku 2004. aastal 10658 ja 2005 aastal 10001 EEK aastas.

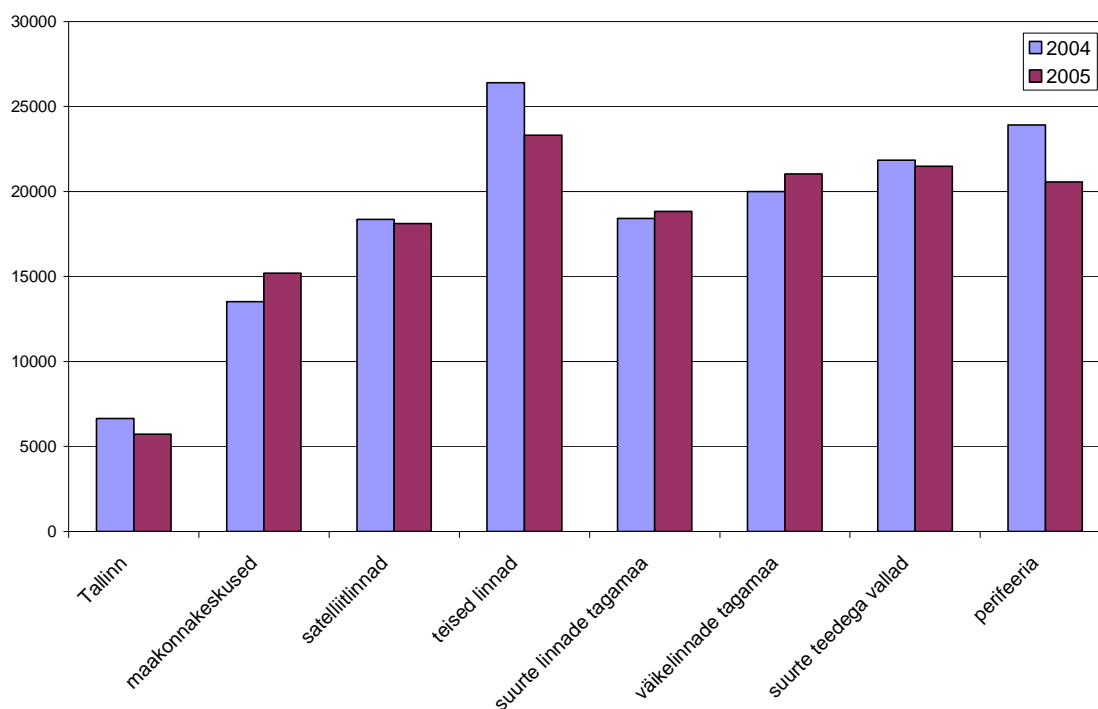
Jätkuvalt olid linnades keskmised summad lapse kohta mõnevõrra väiksemad kui maal, kuid suuremad olid erinevused maa ja linna vahel üldhariduse kui huvihariduse rahastamises eraldi. Üldhariduse keskmine summa lapse kohta erines maal ja linnas ligi üle 2000 krooni võrra (Tabel 8). Ligi kahekordsed olid erinevused ka huvihariduse rahastamisel ühe linna ja maa noore kohta.

Taustatunnuste analüüsist selgus et nii linnades kui maal olid kõige suuremad omavalitsuste investeeringud seal, kus olid suurem kohaliku omavalitsuse vahendite hulk elaniku kohta. See kehtis nii 2004 kui 2005.

2.1 Koolid ja muud haridusasutused

98% Eesti omavalitsustest kindlustas aastal 2004-2005 ise lapsed kooliteenusega (5 mitte) ja 99% maksis oma laste eest teistele omavalitsustele. Enamus Eesti koolilapsi käis keskkooli tüüpi koolides.

Üldiselt on kulutused 7-18-aastase lapse kohta suurimad väiksemates linnades ning perifeersemates kohtades. Kõige efektiivsemalt töötavad suuremad linnad (Joonis 5).

Joonis 5. Kohaliku omavalitsuse tüüp ja kulutused laste üldharidusele ja vabale ajale 7-18aastase lapse kohta 2004 ja 2005.

Kui arvestada oma kooli ülalpidamiseks minevaid kulutusi ühe koolis käiva lapse kohta, on erinevused maa ja linna vahel jätkuvalt ligi kahekordsed (Tabel 9). Keskmiselt kulus ühe üldhariduskoolis käiva lapse (nii omad kui mujalt saabunud lapsed) koolitamiseks omavalitsusel aastas 13609 EEK 2004 aastal ja 14480 2005 aastal. Valdades oli see summa suurem ja linnades keskmiselt väiksem (Ankeedis küsiti vaid omavalitsuse eelarvest tehtavaid kulutusi.) Juhul kui koolid õpetaksid ainult oma omavalitsuse lapsi, oleksid kulutused lapse kohta veel 2000 – 3000 krooni suuremad.

Tabel 9. Koolikulud EEK (va toit ja transport) ühe koolilapse kohta aastas 2004 ja 2005.

	Linn	Maa	Keskmine
Koolikulud lapse kohta 2004	7978	14561	13609
Koolikulud oma lapse kohta 2004	11286	16759	15953
Koolikulud lapse kohta 2005	8199	15543	14480
Koolikulud oma lapse kohta 2005	11713	17618	16749

Koolitoit

Üks levinumaid õpilaste toetamise vorme oli koolitoidu osaline või täielik hüvitamine. **89% omavalitsustest hüvitas õpilastele osaliselt või täielikult koolitoidu 2004. aastal ja 88% 2005.aastal.** Võrreldes 2003. aastaga oli koolitoidu eest tasuvate omavalitsust arv tõusnud. Ka investeeringud koolitoitu kasvavad. Need olid 1161 EEK aastas 2004 ja 1242 EEK aastas 2005.

Arvestuslikult teeks see keskmiseks koolisöögi summaks kuus 128 EEK 2004. aastal ja 138 EEK 2005. aastal kuus.

Koolitransport

93% omavalitustest hüvitas kas osaliselt või täielikult koolitranspordiga seotud kulusid. Keskmiselt kulus bussisõidu kompenseerimiseks 763 EEK koolikuus lapse kohta 2004 ja 819 EEK koolikuus 2005. Mõned omavalitsused eraldasid lisaks nendele summadele veel ka toetusi peredele muude transpordikulude katmiseks (vt ptk 3).

2.2 Huviharidus ja vaba aeg

2004. aastal finantseerisid Eesti omavalitsused kohalikust eelarvest keskmiselt 4570 krooni ning 2005. aastal 4946 krooni laste huviharidusse ja vaba aja sisustamise ühe saaja kohta (Tabel 10). 2003. aastal oli vastav summa 4136 (Ainsaar, Soo, Aidarov, 2004). Linnade poolt tehtud kulutused huvitegevusele olid 2004. aastal ligi tuhande krooni võrra ning 2005. aastal umbes 1500 krooni võrra suuremad kui valdades. Ühe lapse huviharidusele kulutatud summad varieerusid oluliselt omavalitsuste lõikes. Vahe oli tingitud peamiselt sellest, et osad omavalitsused pidasid üleval tervet huvikooli, teised aga kompenseerisid ainult huvitegevuses osaleva lapse kohatasu.

Tabel 10. Huvihariduse keskmine maksumus ühe saaja kohta 2004. ja 2005. aastal (kroonides)

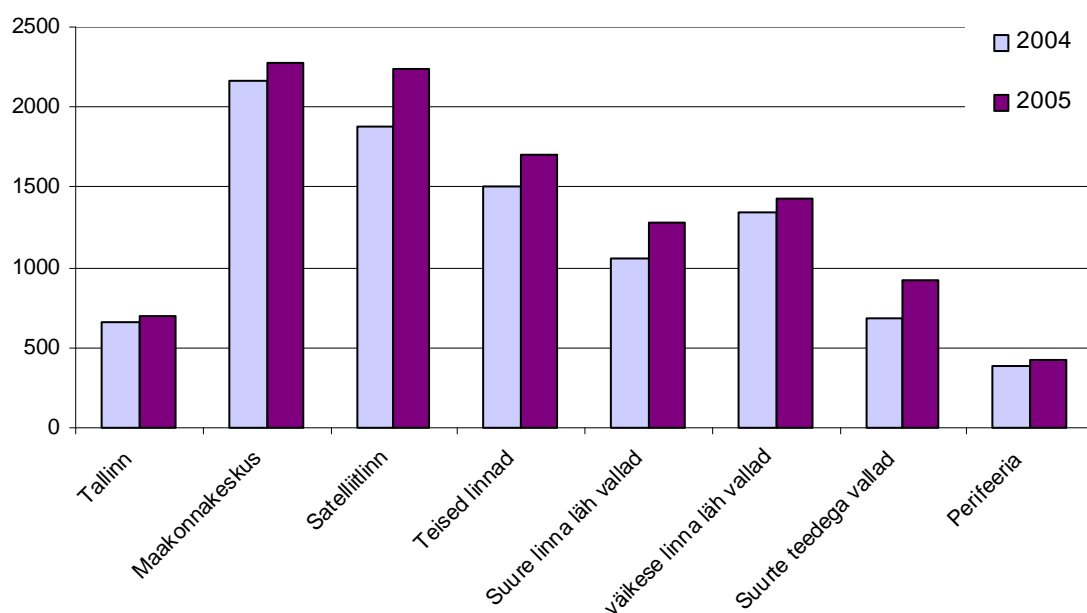
	2004. aasta			2005. aasta		
	Linn	Maa	Eesti keskmine	Linn	Maa	Eesti keskmine
Spordikoolid, ringid	4126	3929	3963	4364	3987	4056
Muusikakoolid, ringid	13094	9663	10232	13964	11324	11777
Muud huvikoolid, ringid	3621	3408	3443	4303	3626	3726
Noortekeskused	3825	2242	2534	3370	2733	2844
Laste- ja noortelaagrid	963	757	795	968	836	860
Mänguväljakud	622	515	539	504	624	603
Muu huvitegevus	3154	675	1072	867	782	801
Kokku huviharidus	5410	4428	4570	6219	4728	4946

Kõige rohkem maksid omavalitsused ühe muusikakoolis või -ringis käiva lapse eest, keskmiselt 11777 krooni aastas saaja kohta 2005. aastal. Muu huvitegevuse all võisid omavalitsused märkida laste huvihariduse ja vaba aja sisustamisega seotud kulutusi, mis küsimustikus esitatud loetelus ei olnud välja toodud. Valdavalt nimetati toetussummasid ühekordsetele üritustele (kooliekskursioonid, spordipäevad, võistlused, laulupeod, toetused lasteorganisatsioonidele, nagu Noorkotkad ja Kodutütred).

Kui arvestada omavalitsuse kulutusi huviharidusele mitte saaja vaid omavalitsuse elanikeregistrisse kantud 0-18aastase lapse kohta, siis selgub, et keskmiselt finantseerisid Eesti omavalitsused 2004. aastal huvitegevust lapse kohta 1015 krooniga. 2005. aastal oli

vastav summa 195 krooni võrra suurem. Joonisel 6 on näha, et kõige rohkem toetasid huviharidust keskmiselt ühe lapse kohta maakonnakeskused, suured linnad ja satelliitlinnad. Valdadest olid märgitud kulutused suuremad väikelinnade lähivaldades, väikseimad aga

perifeersetes piirkondades. 2004. aastal ühe lapse kohta kõige suuremaid kulutusi teinud omavalitsustest võib ära märkida Tootsi, Aseri ja Saku ning 2005. aasta andmete järgi Lüganuse, Aseri ja Illuka.

Joonis 6. Kohalike omavalitsuste kulutused huviharidusele ja vaba aja sisustamisele ühe omavalitsuse 0-18aastase lapse kohta 2004. ja 2005. aastal (kroonides)

Omavalitsuste kulutused laste huviharidusele olid statistiliselt oluliselt suuremad neis omavalitsustes, kus olid kõrgemad palgad ning kohalikku elarvesse laekus rohkem üksikisiku tulumaksu (2004. aastal $r = 0,27$; 2005. aastal $r = 0,26$). Viimase uuringuaasta andmete põhjal selgus samuti, et valdades eksisteeris oluline negatiivne korrelatsioonseos väljamakstud toimetulekutoetuste summa ja huvihariduse kulutuste vahel ($r = -0,19$). Teisiti öeldes, mida vähem oli vaesemat elanikkonda omavalitsuses, seda rohkem võimalusi oli vallal investeerida laste huviharidusse.

Ühe erinevusena linnade ja valdade vahel võib välja tuua veel erineva seose huvihariduse kulutuste ja laste osakaalu vahel omavalitsuse kogurahvastikust 2005. aastal. Nimelt ilmnis linnade puhul, et mida suurem oli laste suhtarv, seda rohkem tehti ka kulutusi huviharidusele ja vaba aja sisustamisele ühe omavalitsuse lapse kohta ($r = 0,36$). Valdades aga esines

vastupidine trend – mida rohkem oli lapsi rahvastikust, seda väiksemad olid ka investeeringud huviharidusse ühe lapse kohta ($r = -0,16$).

Umbes pooled omavalitsused rahastasid kohalikust eelarvest laste ja peredega tegelevaid vabäühendusi või projekte. Linnad toetasid lastega seotud vabäühendusi keskmiselt 279 330 krooniga 2004. aastal ning 294 000 krooniga 2005. aastal. Valdades olid keskmised toetussummad vastavalt 62 307 ja 80 327 krooni. Korrelatsioonanalüüs näitas statistiliselt olulist positiivset seost kohalikkude eelarvesse laekunud üksikisiku tulumaksu ja vabäühendustele eraldatud summade vahel valdades (2004. aastal $r = 0,38$; 2005. aastal $r = 0,32$). Linnade puhul olulisi korrelatsioonseoseid ei ilmnenu.

3. KOHALIKUD TOETUSED LASTELE JA PEREDELE

Kõige populaarsemad peretoetused Eestis 2004. ja 2005. aastal olid kohalik sünnitoetus, jõulutoetus, toetus lastele prillide muretsemiseks ning perele raske majandusliku olukorra puhul (Tabel 11 ja 12). Kahe aasta tulemusi võrreldes selgub, et eriti oli suurenenud omavalitsuste arv, kes maksid kooli alustamise ja õppevahendite muretsemisega seotud toetusi. Keskmiselt kõige suuremad toetussummad, mida omavalitsused olid maksnud ühe toetuse saaja kohta, olid puudelapse, internaadis elamise ning sünnitoetuse puhul.

Tabel 11. Kohalikud laste- ja peretoetused saaja kohta 2004. aastal (kroonides)

Toetuse nimetus	Kogu Eesti				Linn keskmine	Vald keskmine
	% KOV-dest	Min.	Maks.	Keskmine		
Sünnitoetus	97	300	6000	2037	2101	2026
Jõulutoetus	74	5	1500	122	250	107
Toetus prillide ostmiseks	68	100	1690	554	660	538
Toetus raske maj. olukorra puhul	66	124	15000	875	1044	848
Toetus koolivahendite muretsemiseks	49	49	5000	460	662	426
Esimesse klassi mineja toetus	48	100	5027	512	722	489
Põhikooli lõpetaja toetus	47	75	1121	440	640	434
Ravimite toetus	46	50	2500	495	544	484
Puudega lapse toetus	43	104	50000	4922	2091	5322
Transpordikulude hüvitamine	42	57	14941	1622	2007	1572
Gümnaasiumi lõpetaja toetus	42	100	1750	540	700	518
Paljulapselise pere toetus	38	97	4250	1020	880	1047
Üliõpilase, kutsekooli õpilase toetus	32	100	8800	1481	1031	1508
Toetus edukale õppurile	27	66	5000	760	1120	721
Sotsiaalteenuste hüvitamine	24	77	17400	1788	3913	1258
Õppeaasta alguse toetus	21	124	1500	569	506	581
Beebipakk	13	125	1180	480	536	472
Väikelapse toetus	13	55	4069	897	1642	773

Internaadis elamise toetus	11	82	13392	2526	2400	2532
Riiete, abivahendite jaotamine	9	14	2125	498	571	473

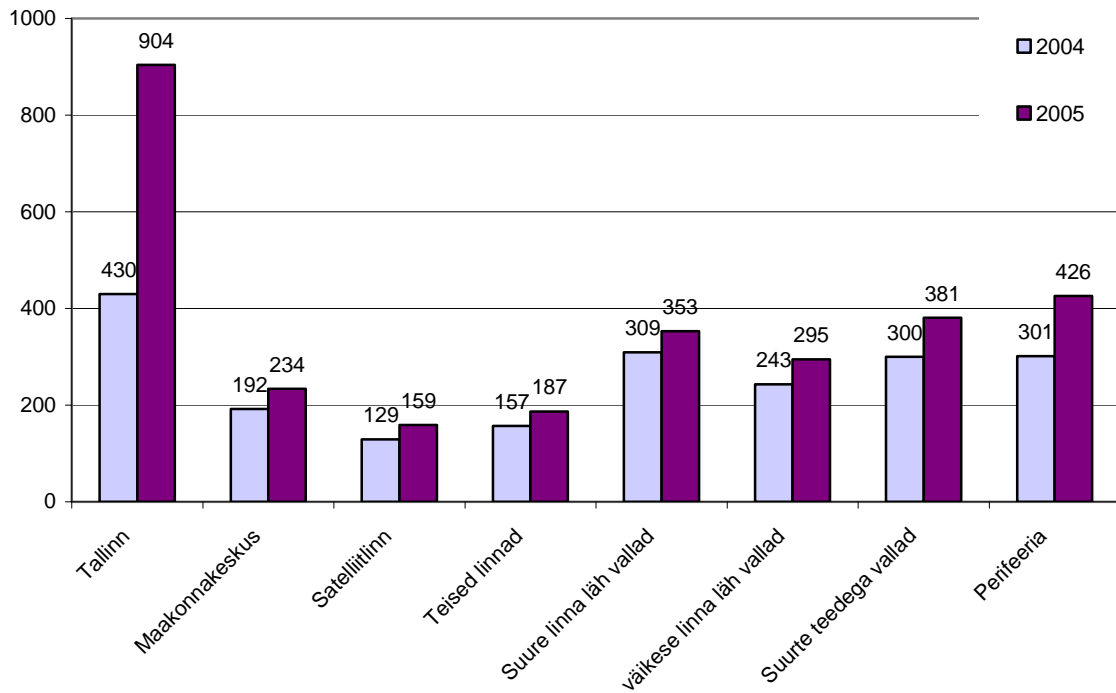
Tabel 12 . Kohalikud laste- ja peretoetused saaja kohta 2005. aastal (kroonides)

Toetuse nimetus	Kogu Eesti				Linnade keskmine	Valdade keskmine
	% KO V-dest	Min.	Maks.	Keskmine		
Sünnitoetus	98	300	7000	2290	2339	2281
Jõulutoetus	75	25	3808	135	374	106
Toetus prillide ostmiseks	69	100	1600	600	658	592
Toetus raske majandusliku olukorra puhul	66	75	300	856	952	841
Esimesse klassi mineja toetus	56	59	5025	617	817	576
Toetus koolivahendite muretsemiseks	52	59	1467	455	561	437
Põhikooli lõpetaja toetus	48	50	1460	440	476	438
Puudega lapse toetus	47	156	67000	5731	2152	6231
Gümnaasiumi lõpetaja toetus	46	80	2667	616	710	605
Ravimite toetus	45	80	2600	558	506	568
Transpordikulude hüvitamine	45	50	22103	1730	3153	1589
Paljulapselise pere toetus	45	100	15000	1324	1925	1200
Üliõpilase, kutsekooli õpilase toetus	39	213	13000	1809	1312	1839
Sotsiaalteenuste hüvitamine	29	59	18480	2016	5050	1421
Toetus edukale õppurile	27	54	5500	851	859	850

Õppeaasta alguse toetus	21	121	1500	572	440	606
Internaadis elamise toetus	15	460	28425	4010	2400	4059
Beebipakk	13	150	4500	615	556	627
Väikelapse toetus	13	50	4117	1067	1602	987
Riiete, abivahendite jaotamine	11	59	1100	567	719	527

Peretoetuste kasutamise võrdlemiseks jagati omavalitsuste poolt makstud kogu peretoetuste summa omavalitsuses elavate 0-18aastaste laste arvuga. Linnade poolt makstud keskmine peretoetuste summa lapse kohta oli oluliselt väiksem kui valdades. 2004. aastal maksti linnades 175 krooni ning 2005. aastal 222 krooni lapse kohta, valdades olid vastavad näitajad 287 ja 359 krooni. Suurimad laste- ja peretoetused ühe lapse kohta olid Maidla vallas (1471 krooni 2004. ja 1666 krooni 2005. aastal). Mõlemal aastal maksid suuri peretoetusi veel Laeva, Pala, Mikitamäe ja Mäetaguse vald. Linnadest olid suurimad toetused Tallinnas, Tõrvas ja Tartus.

Joonis 7 illustreerib eri tüüpi omavalitsuste poolt peretoetustele makstud summasid ühe 0-18aastase lapse kohta. Jooniselt on näha, et peale Tallinna maksid keskmiselt suuremaid toetusi veel perifeersed vallad, suurte teedega ja suurlinnade lähivallad. Linnade puhul oli peretoetuste summa lapse kohta positiivses korrelatsioonseoses eelarvesse laekunud üksikisiku tulumaksuga elaniku kohta (2004. aastal $r = 0,47$; 2005. aastal $r = 0,45$) ja omavalitsuse laste koguarvuga (2004. aastal $r = 0,5$; 2005. aastal $r = 0,7$). Valdade seas ilmnes statistiliselt olulisi seosed ainult 2005. aasta andmete puhul. Nimelt olid peretoetuste summad suuremad neis valdades, kus oli suurem omavalitsuse tulubaas ($r = 0,37$) ja maksti rohkem toimetulekutoetusi ($r = 0,15$). Samuti eraldasid suuremaid summasid peretoetustele ühe lapse kohta sellised vallad, kus oli lapsi arvuliselt vähem ($r = -0,16$).

Joonis 7. Laste- ja peretoetuste kogusumma ühe omavalitsuse 0-18aastase lapse kohta 2004. ja 2005. aastal (kroonides)

3.1 Lastega seotud toetused

Peaaegu kõik Eesti omavalitsused maksid kohalikust eelarvest **sünnitoetust**. Keskmise toetuse suurus oli üle 2000 krooni. Valdade ja linnade sünnitoetused keskmiselt oluliselt ei erinenud. Kõige suuremaid sünnitoetusi maksid 2004. aastal Vastemõisa ja Haaslava vald ning 2005. aastal Tõrva ja Tallinn (Tabel 13). 2005. aastal maksis üle 3000 kroonist sünnitoetust 29% Eesti omavalitsustest. 40% omavalitsustes jäi sünnitoetus 2000 ja 3000 krooni vahele ning 27%-l 1000 ja 2000 vahele. Üheksa omavalitsust maksid lapse sündimise puhul toetust vähem kui 1000 krooni.

Tabel 13. Suuremaid sünnitoetusi maksnud omavalitsused 2004. ja 2005. aastal (kroonides)

2004. aasta		2005. aasta	
Vastemõisa	6000	Tõrva	7000
Haaslava	5250	Tallinn	6177
Kernu	5208	Vastemõisa	6000
Viimsi	5046	Luunja	5096
Tallinn	5034	Koigi	5000
Koigi	5000	Torgu	5000
Saue vald	5000	Suure-Jaani vald	5000
Tõrva	4952	Kernu	5000

Kuressaare	4000	Saue vald	5000
Luunja	4000	Viimsi	5000

Korrelatsioonanalüüs näitas, et sünnitoetus oli kõrgem omavalitsustes, kus omavalitsuse tulubaas (2004.a $r = 0,21$; 2005. a. $r = 0,18$) ja üksikisiku tulumaks elaniku kohta olid suuremad (2004. a. $r = 0,23$; 2005.a. $r = 0,24$) ning väljamakstud toimetulekutoetuste summa väiksem (2004. a. $r = -0,17$; 2005.a. $r = -0,16$). Samuti maksid suuremat sünnitoetust omavalitsused, kus oli rohkem lapsi (2004. a. $r = 0,19$; 2005. a. $r = 0,17$).

Beebipakke andvate omavalitsuste hulk on vähenenud 2003. aastaga võrreldes 8% võrra (Ainsaar jt 2004). Seevastu on kasvanud 2003. aastaga võrreldes omavalitsuste arv, kes maksavad **väikelastetoetust** (tõus 9%).

Paljulapselistele peredele maksid 2004. aastal täiendavat toetust 87 ning 2005. aastal 103 omavalitsust. Veidi vähem kui pooled omavalitsused maksid toetust **puudelastele**. Kuna puudega inimestele mõeldud erivahendid ja hooldus on väga kallis, siis on ka antud toetuse summad saaja kohta kõige suuremad. Keskmise toetuse väärtus oli 2004. aastal 4922 ja 2005. aastal 5731 krooni. Enim oli pidanud omavalitsus ühe puudelapse eest välja maksma 67000 krooni.

3.2 Koolitoetused

Koolitoetuste alla käsitletakse toetusi, mida makstakse esimesse klassi mineku, õppeaasta alguse, koolitarvete muretsemise, põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamise, ülikoolis õppimise ja internaadis elamise puhul.

Kooli erinevaid õppeaasta alustamise ja õppevahendite muretsemisega seotud toetusi maksis 2004. aastal kokku 75% ning 2005. aastal 82% omavalitsustest. Kõige enam rakendatud koolitoetus oli toetus **esimesse klassi mineku** puhul, mida maksti enamasti 300 – 600 krooni ulatuses õpilase kohta. Kõige suuremad koolimineja toetused olid 2005. aastal Tallinnas (5025 krooni), Kernu ja Martna vallas ning Loksa linnas (2000 krooni).

Koolivahendite ostmiseks läinud summasid (n.ö töövihikuraha) aitasid õpilastel kompenseerida umbes pooled omavalitsused, keskel läbi toetati ühte õpilast 350 - 550

krooniga aastas. Märgitud toetust maksid suuremas summas rohkem jõukamad omavalitsused – need, kus omavalitsuse tulubaas oli suurem ($r = 0,29$), omavalitsuse eelarvesse laekus rohkem üksikisiku tulumaksu ($r = 0,36$) ning toimetuleku toetuste summa elaniku kohta oli väiksem ($r = -0,2$).

Ligi pooled omavalitsused maksid **põhikooli lõpetajatele** toetust valdavalt 300 – 500 krooni ühe õpilase kohta. **Keskooli või gümnaasiumi lõpetajaid** premeeriti 2004. aastal enamasti 400 – 500, 2005. aastal aga 400 – 700 krooniga. Tabelis 12 märkitud minimaalsed ja maksimaalsed toetussummad erinevad suuresti seetõttu, et osad omavalitsused tegid koolilõpetajatele kingitusi ja jagasid meeneid, teised aga maksid rahalist toetust.

2004. aastal maksis 32% ning 2005. aastal 39% omavalitsustest **toetust ülikoolis või kutseõppeasutuses õppivatele noortele**. Enamasti ulatus toetussumma 500 – 2000 kroonini üliõpilase kohta. Valdades oli keskmine toetuse umbes 500 krooni võrra suurem kui linnades.

Internaadis elamise toetust maksid peamiselt vallad. Ainukese linnana toetas internaadis elavaid õppureid Kuressaare linn. Toetussumma varieerus valdavalt 2000 – 4000 krooni vahel saaja kohta.

3.3 Tervisetootused

Kohalike tervisetootustena käsitletakse uuringus toetusi prillide ja ravimite ostmiseks. **Prillide muretsemiseks** määras rahalist abi 69% omavalitsustest. Neist umbes pooltes jäi toetuse suurus 380 – 630 krooni piiresse lapse kohta. **Ravimite hüvitisi** maksti 2004. aastal suuremal jaol 250 – 500 krooni ulatuses, 2005. aastal aga 300 – 650 krooni ulatuses saaja kohta.

3.4 Muud toetused

Lastele ja peredele mõeldud **sotsiaalteenuste hüvitiste** keskmine suurus saaja kohta oli 2005. aastal 2016 krooni, mis on 1069 krooni suurem kui 2003. aastal (Ainsaar jt 2004). Linnade kulutused sotsiaalteenuste hüvitamiseks teenuse saaja kohta olid ligi 3,5 korda suuremad kui valdades. Samuti oli antud teenuse maksumust kompenseerivaid omavalitsusi linnade hulgas protsentuaalselt rohkem kui valdade seas (vastavalt 40% ja 28%). Selline erinevus linnade ja valdade vahel võib tuleneda asjaolust, et linnades on vastava teenuse saamise võimalused

oluliselt paremad kui paljudes valdades.

66% omavalitsustest aitas rahaliselt oma elanikke, kellel oli **raske majanduslik olukord**. Keskmiselt toetati raskustes inimesi 856 krooniga, valdavalt jäi toetussumma 550 – 900 krooni vahele saaja kohta. Raske majandusliku olukorra puhul makstav toetuse suurus ei olnud statistiliselt oluliselt seotud ühegi taustatunnusega.

Riideid ja abivahendeid jaotasi humanitaarabi korras paljud omavalitsused, kuid 11 omavalitsust tegid rahalisi kulutusi, et aidata oma elanikel neid muretseda. Enamasti toetati ühte saajat 300 – 500 krooniga.

Jõulutoetus oli populaarsuselt teine toetusliik, mida kohalikud omavalitsused rakendasid. Enamasti ei makstud seda rahalise toetusena välja, vaid jõulupakkidena. Näiteks 75% omavalitsuse puhul jäi toetussumma alla 100 krooni. 5% omavalitsuses oli toetussumma saaja kohta 500 krooni või suurem.

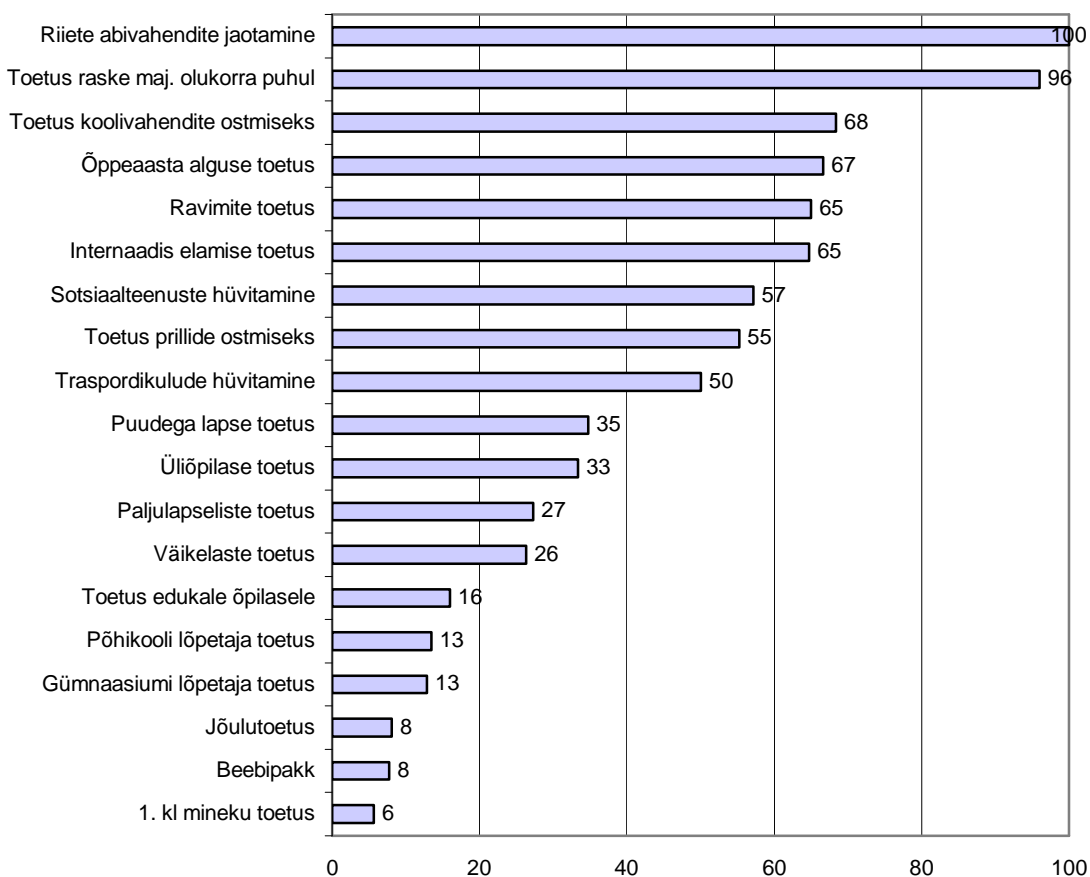
Omavalitsustel oli võimalus ka ise lisada mõni toetuseliik, mida ei olnud ankeedis loetelus märgitud. Kõige sagedamini toodi välja vähekindlustatud peredele lasteaia toiduraha ja/või -maksu kompenseerimist (16 omavalitsust, keskmiselt 1357 krooniga aastas saaja kohta). Kaks omavalitsust määrasid eraldi toetust üksikemadele (keskmiselt 600 krooni saaja kohta). Üks omavalitsus maksis aga teise lapse sünnipäevatoetust (1000 lapse kohta). Ära märgiti veel vähekindlustatud peredele õppekursioonide ja laagrituusikute kompenseerimine.

3.5 Peretoetuste sõltumine sünnijärjekorrast ning pere majanduslikust olukorrast

Omavalitsustel paluti märkida, kas ja milliste peretoetuste maksmine sõltub sünnijärjekorrast ja/või pere majanduslikust olukorrast. 96 omavalitsust andsid sellele küsimusele vastuse. Üldiselt laste- ja peretoetuste maksmine sünnijärjekorrast ei sõltunud. Viis omavalitsust tõid välja, et neil makstakse sünnitoetust lähtuvalt laste sünnijärjekorrast. Kaks omavalitsust maksis sama põhimõtte alusel toetust lapse esimesse klassi mineku puhul ning üks omavalitsus kompenseeris lasteaia kohatasu lähtuvalt laste sünnijärjekorrast.

Jooniselt 8 on näha, et kõige sagedamini võeti pere majanduslikku olukorda arvesse riiete ja abivahendite muretsemiseks ning raske majandusliku olukorra leevendamiseks makstud toetuste puhul. Umbes kaks kolmandikku omavalitsustest maksid toetust kooli õppeaasta alustamiseks, töövihikute ja ravimite ostmiseks ning internaadis elamiseks neile lastele, kelle pere oli finantsilises raskuses. Enam kui pooled omavalitsused arvestasid pere rahalist olukorda ka sotsiaalteenuste ja transpordikulude hüvitamisel ning lastele prillide ostmiseks tehtud kulutuste kompenseerimisel.

Sünnitoetus oli ainuke toetusliik, mida maksti kõikidele saajatele Eestis nende majanduslikku olukorda arvestamata. Lapse esimesse klassi mineku, beebipaki ja jõulutoetuste maksmise puhul võtsid vähesed omavalitsused arvesse pere materiaalsel olukorda.

Joonis 8. Toetused, mida makstakse pere rasket majanduslikku olukorda silmas pidades (protsent küsimusele vastanud ning vastavat toetust maksvate omavalitsuste arvust)

4. VANEMLIKU HOOLITSUSETA LAPSED KOHALIKUS OMAVALITSUSES

Omavalitsustelt küsiti, kui palju esines 2004. ja 2005. aastal selliseid juhtumeid, kus sotsiaal- või lastekaitsetöötajad pidid sekkuma ajutiselt pere ellu, et kaitsta laste õigusi. Umbes 42% omavalitsustest teatas, et nad olid uuritud aastatel rakendanud ajutist lastetoetuste äravõtmist vanematelt. 2004. aastal kasutati sellist meetet kokku 567 ning 2005. aastal 511 pere puhul. Muude meetmete (perede nõustamist, laste turvakodusse või varjupaika viimist vms) rakendamisest teatasid 161 omavalitsust. 2004. aastal oli muid meetmeid kasutatud summaarselt 3796 ning 2005. aastal 2920 pere puhul.

Järgnevalt paluti omavalitsustel märkida, kui palju oli 2004. ja 2005. aastal nende elanikest eestkostel, hooldusperes või tugipere juures olevaid lapsi. Omavalitsuse andmete järgi oli 2004. aastal eeskostel 1617, hooldusperes 1043 ning tugipere juures 123 last. 2005. aastal oli eestkostel kokku 1572, hooldusperes elas 929 ning tugipere juures viibis 103 last.

Omavalitsustelt küsiti veel, kas nad on pakkunud eluasemeabi institutsionaalset hoolt vajanud kuni 25aastastele noortele. Tulemustest selgus, et 33 omavalitsust oli 2004. aastal märgitud abi pakkunud. 2005. aastal teatas elamispinna pakkumisest 36 omavalitsust. Kokku oli kohaliku omavalitsuse abiga elamispinna saanud mõlemal aastal 79 noort inimest. Elamispinna järjekorras ootas 2004. aastal 39 ning 2005. aastal 29 noorukit. 21 omavalitsust teatas, et nad olid eluasemeabi pakkunud ka hooldusperest pärit lastele. Ülejäänud omavalitsused ei olnud sellist teenust pakkunud või neil puudus vajadust selle järele.

Ankeedis paluti omavalitsustel märkida, kas ja millist abi olid nad 2004. ja 2005. aastal osutanud vanemliku hoolitsuseta ja asendushooldust vajavatele noortele. Kõige sagedamini oli rakendatud toetuste määramist hooldusperedele (Tabel 14 ja 15). Enamasti varieerus omavalitsuste poolt makstud toetussumma hooldusperedele 1000 – 3000 krooni piires ühe pere kohta. Elluastumistoetust maksvate ning hooldajaid ja/või tugiisikuid palkavate omavalitsuste arv oli uuritava perioodi jooksul tõusnud. Samuti suurenes ka toetust saanute arv.

Tabel 14. Kohalike omavalitsuste poolt makstud toetused vanemliku hoolitsuseta või probleemsetele lastele ühe toetuse saaja kohta 2004. aastal.

	KOV arv	KOV-i toetuse suurus			Toetuse saajate arv kokku
		Min.	Maks.	Keskm.	
Elluastumistoetus	13	1000	10000	3808	71
Toetus hooldusperele	59	300	16000	2810	427
Hooldaja või tugiisiku palkamine	12	500	29797	7955	35
Muud variandid	12	171	11060	1805	485

Tabel 15. Kohalike omavalitsuste poolt makstud toetused vanemliku hoolitsuseta või probleemsetele lastele ühe toetuse saaja kohta 2005. aastal.

	KOV arv	KOV-i toetuse suurus			Toetuse saajate arv kokku
		Min.	Maks.	Keskm.	
Elluastumistoetus	17	1000	10000	3338	76
Toetus hooldusperele	59	300	16000	3082	354
Hooldaja või tugiisiku palkamine	23	400	36045	8573	84
Muud variandid	18	263	65400	6908	84

Tabelites 14 ja 15 välja toodud muude variantide hulka kuulusid järgmised omavalitsuste endi poolt pakutud toetused ja teenused:

- laste- või noortekodu lapse taskuraha, ühekordne toetus, sõidukulude või huvitegevuse kompenseerimine lastekodulapsele (kokku 12 omavalitsust);
- toetus eestkosteperedele (2 omavalitsust);
- vanemliku hoolitsuseta laste sünnipäeva- ja jõuluringitused (2 omavalitsust);
- toetused varjupaikadele (sh toitlustamine; 1 omavalitsus);
- asendushooldust pakkuvate perede nõustamine (2 omavalitsust).

5. OMAVALITSUSTE TOETUS LASTEGA PEREDELE JA LASTELE

Erinevate lastele suunatud omavalitsuste vahendite võrdus näitab, et suurima osa lastele ja lastega peredele mõeldud kulutustes hõlmasid haridusega seotud kulutused (umbes 60%). Võrreldes eelmiste aastatega on hariduskulutuste osatähtsus kõigist kulutustest siiski suhteliselt vähenenud. Päevahoid moodustas umbes 37% ja kohalikud peretoetused 3% kõigist lastele mõeldud vahenditest. Oluliselt on, võrreldes eelmiste aastatega tõusnud päevahoiu osatähtsust kõigist lastega seotud kuludest.

Linnades ja valdades oli lastele mõeldud kohalike kulutuste struktuur erinev (Tabel 16 ja 17). Maavaldades moodustasid kogu lastele minevast rahast veelgi suurema osa kooliga seonduv. Ka päevahoiu kulutused olid linnades jätkuvalt suuremad kui maal.

Tabel 16. Linnade ja valdade keskmised kulutused EEK ühe 0-18 aastase lapse kohta aastal 2004.

	Eesti		Linnad		Vallad	
	Keskmine	%	Keskmine	%	Keskmine	%
Peretoetused + lastetoetused + abi/ 0-18	364216	2	1625776	3	155013	2
Koolikulud + huviharidus / 0-18a	9512742	62	32964702	55	5623724	70
Oma päevahoid/0-18	5530151	36	25260745	42	2258244	28
Kokku	15407109	100	59851223	100	8036981	
N	232		33		199	

Tabel 17. Linnade ja valdade keskmised kulutused ühe 0-18 aastase lapse kohta 2005. aastal.

	Eesti		Linnad		Vallad	
	Keskmine	%	Keskmine	%	Keskmine	%
Peretoetused + lastetoetused + abi/ 0-18	562741	3	2792757	4	192938	2
Koolikulud + huviharidus / 0-18a	9639423	59	32226186	51	5893880	68
Oma päevahoid/0-18	6193759	38	27666620	44	2632932	30
Kokku	16395923	100	62685563	100	8719750	100
N	232		33		199	

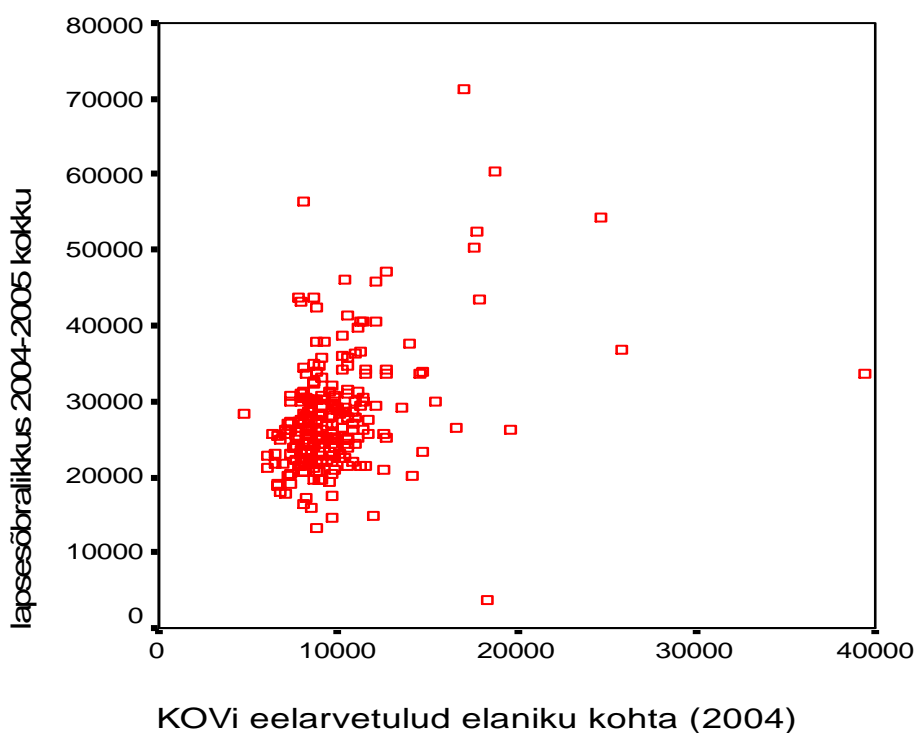
Üldise lapsesõbralikkuse määramiseks kasutati rahaliste kulutuste kogusummat. Mis võtab

kokku KÕIK lastega seonduvad investeeringud 0-18 aastase lapse kohta.

Lapsesõbralikkuse indeksl varieerus keskmiselt 7500 kuni 35000 krooni vahel aastas lapse kohta. Seega oli kõige ligi viiekordne erinevus kõige tublima ja kõige tagasihoidlikuma omavalitsuse vahel.

Koondnäitaja oli nii linnade kui valdades seotud omavalitsuse jõukusega ning inimeste sissetulekute tasemega, st et mida suurem oli jõukus ja sissetulekute tase, seda suurem oli ka lapsesõbralikkus. Uudseks oli see, et kui varasematel aastatel oli lapsesõbralikkus sõltuv võimalustest vaid valdades siis nüüd on ka linnad vastavalt võimalustele lapsesõbralikuks muutunud (Joonis 9).

2004.- 2005. aastal oli Eesti kõige lapsesõbralikum kohalik omavalitsus Noarootsi vald.

Joonis 9. Lapsesõbralikkus ja eelarvetulud

Viited

Ainsaar, M., Soo, K., Aidarov, A. (2005) Omavalitsuste toetus lastega peredele 2003-2004. Raport Rahvastikuministri büroo, Tartu Ülikool.

KOKKUVÕTE

- 1.** 2004.- 2005. aastal oli Eesti kõige lapsesõbralikum kohalik omavalitsus Noarootsi vald.
- 2.** Vanematele kõige laste päevahoiu sõbralikumas olid Vaivara ja Koonga vald.
- 3.** Kohalikele omavalitsuse lastele ja peredele minevatest vahenditest moodustavad keskmiselt kõige suurema osa hariduse ja huvihariduse ning vaba ajaga seotud kulud (60%). Lastepäevahoid moodustab 37 % ja peretoetused 3 %.
- 4.** Nii valdades kui linnades oli lapsesõbralikkus seotud omavalitsuse tulubaasi ning inimeste jõukusega.
- 5.** Keskmiselt maksid lapsevanemad päevahoiu eest maal 300 krooni ja linnades 600 krooni lapse kohta.
- 6.** Omavalitsuste kulutused laste huviharidusele olid suuremad neis omavalitsustes, kus oli rahalisi vahendeid rohkem elaniku kohta. Linnades, kus oli lapsi rohkem, tehti ka suuremaid kulutusi huviharidusele ühe lapse kohta, valdades oli aga vastupidine trend.